

Ånden i naturen

Bogen

H. C. Ørsted: *Aanden i Naturen*. 1856.

Tag disse tre begreber: **Det skønne, det gode, det sande**. Knyt dem til hver deres videnskab eller fag: **Æstetik, etik og fysik**. Så har du en forestilling om, hvad denne bog drejer sig om.

Aanden i Naturen er måske den berømteste bog af en af de berømteste danskere overhovedet: **Naturvidenskabsmanden H. C. Ørsted**. Den udkom i 1850 og blev omgående en succes, oversat til flere sprog og genoptrykt i talrige oplag. Vores eksemplar er en 3. udgave fra 1856.

Udgangspunktet er den natur, vi alle er en del af. Når man skal trænge ind til dens inderste væsen, er det ikke nok at beskrive den som løsrevne, materielle fænomener. Naturen har et bagvedliggende princip, et formål, **en plan af guddommelig skønhed**, der først rigtigt kan erkendes ved tankens kraft.

Når man læser i bogen, føler man sig hensat i selskab med et klogt menneske, der øser af et langt livs erfaring og livsvisdom, og som gør det ud af en ægte trang til at dele sine væsentligste indsigter med dig. Teksten er støvsuget for fremmedord. Alt er ført i et enkelt, ligefremt sprog, somme tider i form af tænkte dialoger, hvor du bliver ført ind i enkle, ligefremme, let genkendelige situationer og spørgsmål. Hvad kan et springvand fortælle om naturens love? Hvad er forskellen på tro, vantrø og overtro? Eller på legeme og sjæl? Hvad er et eksperiment? Hvorfor er kunst vigtig?

Med andre ord: *Aanden i Naturen* er formidling i ordets bedste forstand.

Forfatteren

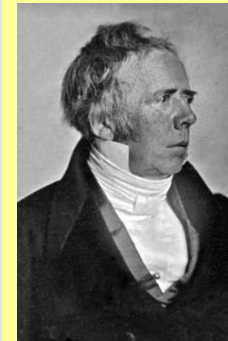
Hans Christian Ørsted (1777-1851) var fysiker, kemiker og farmaceut og en af Danmarks største videnskabsmænd og opfindere nogensinde. Hans naturfilosofiske tanker fik enorm betydning for Guldalderens digtning og livssyn i første halvdel af det 19. århundrede, og betydningen af hans opdagelser blev fra starten anerkendt over hele verden. Hans navn knyttes først og fremmest til opdagelsen af **elektromagnetismen** i 1820 og **aluminium** i 1825. Opdagelserne fik verdenshistorisk betydning og indgår i snart sagt enhver del af den moderne verdens teknik.

Ørsted startede sin karriere med en uddannelse som farmaceut. Men allerede 1806 blev han professor i fysik på Københavns Universitet. Han modtog talrige indtryk fra rejser i udlandet og var dybt inspireret af **tyisk romantisk filosofi** og **tidens naturvidenskabelige landvindinger**, f.eks. **Alessandro Voltas** udvikling af den såkaldte Voltasøjle i år 1800, forløberen til det elektriske batteri. Hans egen opdagelse af elektromagnetismen offentliggjorde han i en latinsk artikel, som skolen også ejer, omend kun i en 100 års jubilæumsudgave fra 1920. 1829 var han en af stifterne til Polyteknisk Læreanstalt, vore dages DTU.

Ørsted befandt sig som en fisk i vandet med nogle af de største **personligheder i Guldalderens København**. Han var personlig bekendt med de fleste af skønnånderne, herunder ikke mindst **H. C. Andersen**.

Det var karakteristisk for Ørsted, at han aldrig endte som nørdet faglærer, men engagerede sig i snart sagt enhver side af tidens kunstneriske og kulturelle udvikling. **Sammenhæng og helhedstænkning** var det væsentligste.

Baggrunden

Ligheden mellem et menneske og et hvilket som helst andet stykke natur er, at de begge er levende organismer. Forskellen er, at mennesket har en bevidsthed omkring det. Men til syvende og sidst udgør både menneske og natur en afrundet helhed, der begge er resultater af en og samme skabende kraft: Gud.

Omtrent sådan kunne man sammenfatte budskabet i Ørsteds bog *Aanden i Naturen*. Alt hang sammen. Alt var dybest set i harmoni. Alt skyldtes en overordnet kraft, der lå gemt i naturen, også kaldet "ånden i naturen". Af hvilken grund bogen ofte er beskrevet som en **syntese mellem kristendom og videnskab**.

Denne tanke har lige siden stået som indbegrebet af **det romantiske natursyn**, der netop var præget af den organiske helhedstænkning. Tanken dominerede i første halvdel af det 19. århundrede, men visionen holdt ikke længe og var under hastig nedbrydning, allerede da Ørsteds bog udkom. 1859 udgav **Charles Darwin** sin bog om arternes oprindelse, hvor budskabet var, at naturens gang netop ikke var styret af et guddommeligt princip, men først og fremmest skyldes en udvikling, styret af tilfældigheder. I anden halvdel af 1800-tallet gjorde den geologiske videnskab landvindinger, der uigendriveligt modbeviste den bibelske forestilling om, at verden var skabt for ca. 6.000 år siden.

Den udvikling nåede Ørsted ikke at opleve – han døde i 1851.